

KVINNLIGT FÖRETAGANDE

I "Utomskogen" fanns tre kaféer och alla var ägda av kvinnor. Matilda Jonsson i Iste står som kaféidkare i mantalslängden. De övriga Anna Jonsson i Nordsjö står som änka och Anna Eriksson i Bogården som servitris.⁷⁰

Matilda Jonsson sökte tillstånd för ölförsäljning den tredje november 1935 och kommunfullmäktige biföll;

"pilsnerdricka icke får serveras i större myckenhet än 2/3 liter till varje gäst vid ett och samma tillfälle."⁷¹

Anna Eriksson var ensamstående med två minderåriga barn. Hon tog lån och byggde ett mindre hus. Nedervåningen innehöll kafédelen och övervåningen bostad. Verksamheten gick mycket bra den första delen av 30-talet. Det var mycket folk i rörelse kring sågverket, smedjan, bageriet och kvarnen. Dessutom besökte många de två lanthandlarna i Bogården. Det syntes på kundernas tillströmning. När barnen sov bakade Anna nästa dags brödförbrukning. I slutet av 30-talet avvecklade Anna sin rörelse. Hon sålde fastigheten, som nu blev till enbart bostad. Anna giftade sig och flyttade med sin familj till ett småbruk. Naturligtvis måste det ha varit svårt att få tiden att räcka till med ett eget företag, barn och alla andra göromål i ett hem. Att försörja sig och barnen gick bra, men det fanns inga medel till att kunna anställa någon, trots att det behövdes.⁷² Anna Jonsson i Nordsjö flyttade 1934 och det har varit svårt att få tag på några uppgifter om hennes rörelse. Matilda Jonsson i Iste däremot utvecklade sitt kafé till ett matställe och det fanns kvar i hennes regi långt in på 40-talet.

Under perioden finns det en kvinna i Nordsjö som titulerades sömmerska i mantalslängden och två kvinnor, i Nordsjö och Östansjö som benämndes stickerskor. Dessa kvinnor sydde och stickade på beställning.⁷³ Kvinnan i Östansjö hade svårt med rörligheten och för henne var stickmaskinen en chans till utkomst. Kvinnan i Nordsjö skilde sig och eftersom det inte fanns något socialt skyddsnät måste även hon finna en försörjningsmöjlighet och samtidigt ta hand om sina barn.⁷⁴

Man kan säga att dessa kvinnor sysslade med ett slags entreprenörsskap eller det gamla förlagssystemet. Kunderna tillhandahöll allt material och hantverkarna producerade efter kundernas önskemål i sina hem. Inga mellanhänder som också skulle tjäna på affären.

När det gäller byteshandel är mörkertalet mycket stort. De som jag har intervjuat säger, att det var mycket vanligt med byteshandel. Precis som idag, fast det är olagligt skattemässigt, bytte människor tjänst mot tjänst, tjänst mot vara eller vara mot vara. För jordbrukarnas del var det vanligt att man bytte ägg och smör mot socker och kryddor i lanthandeln.⁷⁵ Duktiga väverskor kunde också få nödvändiga varor för sitt hantverk.

Under B-uppsats arbetet upptäckte jag att det inte var bondhustrun som vävde de största och dyrbaraste dukarna, utan speciella skickliga väverskor, ofta torparhustrur.⁷⁶

Att byta tjänst mot varor har varit en lång naturlig tradition inom jordbruket. Under arbetskraftsintensiva perioder byttes tjänster och arbetskraft, mot livsmedel, ull, lin, djurfoder och ved.

I mitten av decenniet beslutade Edit Simas sig för att starta en damfrisering hemma på gården i Nordsjö. Fadern, Olof Lindström, som var mycket intresserad av alla tekniska saker, tyckte att det var mycket spännande med den amerikanska permanentutrustningen som Edit visade honom. Edit hade då en tid arbetat som hushållerska hos Olof Olsson i Bogården. Eftersom sågverkets kontor fanns i huset var det liv och rörelse hela dagarna. Edit praktiserade tre veckor i Vallsta och satte sedan igång med klippning och permanent av traktens damer. Det största problemet var frakterna från USA. Det var inte ovanligt med ett par månaders väntan på produkterna. I slutet av 30-talet fick Edit ett erbjudande att bli hushållerska hos prosten i Arbrå. Två av hennes systrar fortsatte med salongen, men nu i mindre skala.⁷⁷

Överhuvudtaget verkar det ha varit orädda, driftiga kvinnor, som på olika sätt försökt hitta vägar till utkomster utifrån olika förutsättningar. Dessutom har inte regler och förordningar förhindrat eller styrt verksamheterna. Flera hade inga kostnader för lokalerna, eftersom man höll till i sina hem. Ett säsongsarbete som också betydde välbehövligt tillskott i kassan var bärplockning. Alla affärer köpte upp bär. I kommunfullmäktigeprotokollen 1931-1934 står att det vore bra om människor kunde plocka bär, när reservarbeten inte räckte till. Många kvinnor fick ta hela ansvaret för kreatur, barn och hem under vintertiden. Det var vanligt att männen hade skogsarbete 10-15 mil från hemorten och var borta i fyra månader i sträck.⁷⁸